

IGNJAT ĐURĐEVIĆ: STARI TEKSTOVI, NOVI UVIDI

(Ignjat Đurđević, *Izabrana djela*, Stoljeća hrvatske književnosti, sv. 159, prir. Lahorka Plejić Poje, Zagreb, Matica hrvatska, 2024)

Izabrana djela Ignjata Đurđevića novo su izdanje u Matičinoj biblioteci *Stoljeća hrvatske književnosti*. Knjigu je priredila Lahorka Plejić Poje, latinske stihove odabrala je i redigirala Gorana Stepanić, a s latinskoga prevela Zrinka Blažević. Izdanje je uredio Ivan Lupić kao 159. svezak u ovoj reprezentativnoj književnoj ediciji, koja i u 2024. godini potvrđuje svoju izdavačku i znanstvenu izvrsnost, o čemu svjedoče i dva prethodna izdanja posvećena ranonovovjekovnom razdoblju, točnije latinskoj prozi Marka Marulića, *Latinska moralnopoučna i teološka proza* te *Latinska huma-*

nistička proza, pjesme i pisma, oba u priredbi Bratislava Lučina.

Premda se i Marulićevo kao i Đurđevićevo izdanje mogu povezati s važnim obljetnicama – 2024. godina donijela je obilježavanje 500. godišnjice Marulićeve smrti, a 2025. posvećena je 350. obljetnici rođenja Ignjata Đurđevića – njihova se vrijednost nipošto ne iscrpljuje u prigodničarskoj ili spomeničkoj gesti. Naprotiv, riječ je o izdanjima koja svjedoče o živom odnosu suvremene filologije prema književnoj prošlosti, odnosu u kojem i Marulić i Đurđević u suvremenom kontekstu ostaju prisutni ne samo kao povijesne figure

nego i kao autori čije se djelo uvijek iznova čita, tumači i aktualizira u skladu s mijenama kulturnih, znanstvenih i čitateljskih interesa.

U skladu s ustaljenom izdavačkom praksom Matičinih *Stoljeća hrvatske književnosti* i ovo izdanje sadrži standardne edicijske sastavnice: uz reprezentativan izbor iz hrvatskih i latinskih djela Ignjata Đurđevića uključuje opsežan Predgovor, potom i Ljetopis pjesnikova života, kao i Bibliografiju s popisom izdanja te relevantne znanstvene i stručne literature. Sve te priloge potpisuje priređivačica izdanja Lahorka Plejić Poje, koja je ujedno zaslužna i za Tumač imena i izraza, Rječnik te Tekstološku napomenu. Potonju supotpisuje i Gorana Stepanić, donoseći podatke o izabranim latinskim tekstovima uvrštenima u izdanje.

Uvrštavanje kako hrvatskoga tako i latinskoga dijela Đurđevićeva opusa predstavlja pritom temeljnu koncepcijsku odrednicu ovoga izdanja, kojom se ono jasno izdvaja u odnosu na prethodna reprezentativna izdanja novijega doba. Valja podsjetiti da je posljednje sustavno predstavljanje Đurđevićeva književnoga rada ostvareno prije više od pola stoljeća: s jedne strane u sklopu edicije *Pet stoljeća hrvatske književnosti (Pjesni razlike, Uzdasi Mandalijene pokornice, Saltijer slovinski*, prir. Franjo Švelec, PSHK, knj. 18, Zagreb, Matica hrvatska – Zora, 1971), a s druge u dvojezičnom

izdanju *Poetici lusus varii / Latinske pjesni razlike*, koje je za biblioteku *Hrvatski latinisti* priredio Veljko Gortan, s prijevodima Nikole Šopa (Zagreb, 1956). No za razliku od tih starijih priredbi, koje su bile dijelom jezično ili žanrovski ograničene, aktualno izdanje pristupa Đurđeviću stvaralaštvu kao višeslojnom i dvojezičnom korpusu, nastojeći obuhvatiti njegovu žanrovsku i jezičnu raznolikost.

Izdanje donosi izbor iz autorovih pjesničkih i proznih djela, na hrvatskome i latinskome jeziku, čime je zastupljena većina žanrova koji se u Đurđeviću opusu pojavljuju. Izbor pritom ne obuhvaća nedovršenu dramu *Judita*, tzv. začinke – prigodne, pirne pjesme – kao ni prepjeve opsežnijih djela ili pjesničkih cjelina s latinskoga ili talijanskoga. Kao osnova za izdanje hrvatskih tekstova poslužilo je kritičko izdanje Đurđevićevih hrvatskih djela iz biblioteke *Stari pisci hrvatski* koje je u dva sveska priredio Milan Rešetar (1918, 1926). Od hrvatskih pjesama uvršten je izbor iz *ljuvenih* i *razlikih* pjesni, koje su grupirane prema tematskom kriteriju: ljubavne, potom slijede šaljive, satirične, prigodne i druge pjesme, zatim ciklusi *Egloge*, *Razlike zgode nesrećne ljubavi* i *Za gutke*, izbor iz *Saltijera slovinskoga* te Đurđevićovo najopsežnije hrvatsko djelo, barokni plač *Uzdasi Mandalijene pokornice*. Od latinskih pjesničkih

tekstova zbirke *Poetici lusus varii* uključeno je osam epigrama, dvije elegije, jedna oda i tri pjesme u heksametru. Izbor pjesama sačinjen je na temelju izdanja Veljka Gortana te njegove elektroničke inačice u zbirci CroALa, a odabrani stihovi iz prve knjige spjeva o pobjedama Eugena Savojskoga priređeni su na temelju izdanja Đure Körblera (*Građa za povijest književnosti hrvatske*, knj. 5, 1907). Valja usto istaknuti da je epigram *Matrona Gozzea* ovim izdanjem prvi put objavljen, a priređen je na temelju prijepisa u rukopisu br. 1814 Arhiva male braće u Dubrovniku. Prozni dio izdanja obuhvaća i izbor iz *Života prisvetoga Benedikta* (na hrvatskome), koji je izostavljen u ranijemu reprezentativnom izdanju *Pet stoljeća hrvatske književnosti* iz 1971, kao i latinske tekstove *Melitae Illyricianae notitia* / *Bilješka o otoku Mljetu* (iz djela *Divus Paulus apostolus naufragus* / *Sveti Pavao apostol brodolomac*) i izbor iz *Antiquitates Illyricae* / *Ilirske starine*. Izvornik odlomaka *Bilježaka o otoku Mljetu* transkribiran je na temelju izdanja Đurđevićeve rasprave *Divus Paulus Apostolu sin mari, quod nunc Venetus Sinus dictur, naufragus et Melitae Dalmatensis insulae post naufragium hospes* (Venecija, 1730), a latinski je izvornik odlomaka iz djela *Antiquitates Illyricae* (*Ilirske starine*) priređen prema izdanju Ivana Pudića (*Rerum*

Illyricarum Ignjata Đurđevića, Sarajevo, 1967). Osim Zrinke Blažević, koja je prevela sve latinske tekstove (pjesničke i prozne), grčke je dijelove Đurđevićeva teksta transkribirala i priredila Petra Matović.

Takva struktura izdanja ne svjedoči samo o nakani da se Đurđevićev opus prikaže u njegovoj jezičnoj i žanrovskoj cjelovitosti nego i o nastojanju da se čitatelju ponudi interpretativno i kritički relevantan izbor, promišljeno utemeljen na filološkoj i povijesnoj osnovi. U tom kontekstu valja istaknuti da novi hrvatski prijevodi latinskih pjesama i proznih odlomaka – osobito u usporedbi s onima iz izdanja iz 1950-ih godina – ne samo da omogućuju precizniji uvid u retoričku i značenjsku slojevitost Đurđevićeva latinskoga diskursa nego otvaraju i prostor za promišljanje prijevoda kao kulturnotransfernoga procesa. Prevođenje se tako ne iscrpljuje u funkciji jezičnog posredovanja, nego postaje sredstvom prijenosa, interpretacije i kritičke evaluacije jednoga kulturnoga sloja čiji se smisao opet uvijek iznova aktualizira u skladu s promjenama čitateljskoga horizonta i filološke osjetljivosti.

Upravo tu ideju – da Đurđevićevo djelo valja promatrati ne samo kao književnopovijesno nasljeđe nego i kao živu književnost relevantnu za suvremeni narativ hrvatske (književne) kulture – ističe i Predgovor ovome izdanju. Obuhvatan i pažljivo

strukturiran u više tematskih cjelina, Predgovor se međutim ne zadržava na razini pregleda, nego se razvija u analitički, interpretativno usmjeren tekst, prelazeći granice klasičnoga priređivačkoga diskursa. Interpretativna pozicija priređivačice ostaje pritom nenametljiva, ne opterećujući tekst, koji tako zadržava prohodnost i pristupačnost primjerenu izdanju koje nije namijenjeno isključivo stručnoj filološkoj publici.

Zbog toga se na Predgovoru vrijedi više zaustaviti, dotičući se kako načina na koji predstavlja kanonizaciju i književnopovijesnu valorizaciju Đurđevićeva književnoga djelo tako i interpretativnih uvida koje pritom otvara. Predgovor obuhvaća nekoliko tematskih cjelina: kreće od razmatranja procesa kanonizacije u 19. stoljeću, u kojem Đurđevićovo djelo korespondira s nacionalno-emancipacijskim tendencijama vremena, te kratke biografske skice s prikazom recepcije njegova stvaralaštva među suvremenicima, do prikaza književne poetike ranoga novog vijeka te obilježja autorove osobne poetike, zadržavajući se osobito na pojedinim segmentima njegova opusa. Način na koji je Predgovor konceptualno i stilski oblikovan pritom se može zorno ilustrirati primjerom opisa autorove poetike. Autorica najprije polazi od širih poetičkih okvira ranonovovjekovnoga razdoblja, sažeto i precizno uvodeći temeljna načela imitacije i

emulacije. Pojmovi su objašnjeni mjerom koja ne opterećuje čitatelja, ali mu omogućuje razumijevanje daljnjih razmatranja – bilo da je riječ o studentskoj publici, širem čitateljstvu ili stručnjacima koji neće biti zamoreni predugim objašnjenjima onoga što se u struci podrazumijeva. Na osnovi toga slijedi ocjena Đurđevićeva stvaralaštva: „Kako god, znatan se dio njegova opusa kreće u poigravanju već postojećim žanrovima, postupcima, stilskim i versifikacijskim rješenjima te mjestimičnim širenjima njihovih dotadašnjih granica i uobičajenih uporaba, na raznovrsne načine prizivajući tradiciju i pjesnike prethodnih naraštaja. Đurđević se pritom s lakoćom kreće u visokim i niskim žanrovima, u kompliciranom baroknom stilu i jednostavnim izričajima, u učenome i pučkom, u ozbiljnom i parodijskom, u sferi visoke, pisane, autorske lirike i u poetici usmene i pučke pjesme, u vjerskim i svjetovnim temama, a miješanje različitih registara kadikad provodi čak unutar iste pjesme” (17).

Navedeni je ulomak ovdje izdvojen i zato što se kroz čitav Predgovor kao provodna nit provlači misao kako je teško ne zamijetiti koliko u Đurđevićevu opusu prevladava shvaćanje književnosti kao igre. Ludičko poimanje književnosti, kakvo poznaje ranonovovjekovna poetika, igru ne uzima kao sinonim za trivijalnost ili znak za neozbiljnost, nego kao priliku za svjesno poi-

gravanje žanrovskim konvencijama, retoričkim postupcima, intertekstualnim asocijacijama. Jer, kako sam Đurđević u svojem autopoetičkom Predgovoru *Uzdasma Mandalijene pokornice* kaže, u književnosti nije uvijek stvar u istini; katkad je – i to ne rijetko – riječ o stilu, o samom obliku književnoga postupanja, onome što će on sam nazvati „pjesničko uzveličenje aliti ezadžeracijom”. A taj *ezadžeracijom* – dubrovački talijanizam koji znači pretjerivanje – prema tumačenju autorice Predgovora u Đurđevića nije tek sklonost gomilanju riječi, metafora i egzaltacija, kao u njegovu plaču, nego još i više shvaćanje da se književnost ne bi smjela shvaćati doslovno, „da se pjesništvu ne trebaju stavljati granice, da ono i može i smije što se drugdje ne može i ne smije”. Shvaćanje koje bi, možda, valjalo uvijek imati na umu kada se govori o Đurđevićevu stvaralaštvu. „Uostalom”, kako podsjeća autorica u završnim recima Predgovora, „nije naodmet prisjetiti se da je svoju latinsku zbirku naslovio *Poetici lusius varii*, dakle ‚različite pjesničke igrarije’, što – uz sav oprez glede konvencionalnosti takvoga naslova –

možemo čitati i kao izravno određenje vlastitog pjesništva kao igre, koja je za književnost konstitutivna i kada se ne pokazuje eksplicitno” (43).

Koliko je takav vid „pjesničkih igrarija” uopće zanimljiv suvremenim čitateljima, pitanje je na koje bi se, naizgled, odveć lako moglo odgovoriti niječno. No umjesto brzih sudova koje oblikuju trenutačni trendovi valjalo bi možda više uvažiti činjenicu da književnost uvijek, pa i onda kada više ne uživa veliku društvenu vidljivost i popularnost, ne prestaje privlačiti one koji u njoj traže estetsku vrijednost, misaonu izazovnost i, moguće ponajprije, prostor intelektualne slobode. Upravo su zato ovakva izdanja iznimno vrijedna. Utemeljena na filološkoj preciznosti, nužna stručnjacima, a istodobno otvorena široj čitateljskoj publici, ona su ne samo dragocjena nego i nezaobilazna u dijalogu s prošlošću. Onom prošlošću koja se ne doima tek kao puki niz davno završenih događaja, već kao prostor trajnoga pregovaranja između onoga što smo bili i onoga što želimo postati.

Dubravka Dulibić-Paljar

Autorska prava: © 2025 Autor(i). Ovaj je rad dostupan u otvorenom pristupu sukladno s licencijom Creative Commons Imenovanje 4.0. međunarodna.

Copyright © 2025 The Author(s). Open Access: This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.